ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-5

L-KARNITINNING ORGANIZMDAGI BIOLOGIK ROLI

Umurzoqova Dilfuza Abdikarim qizi
Angren universiteti Davolash ishi fakulteti talabasi
umrzoqovadilfuza0819@gmail.com

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada L-karnitinning organizmdagi asosiy biologik rollari yoritiladi. L-karnitin yog‘ kislotalarining mitoxondriyaga tashilishi va u yerdagi energiya ishlab chiqarish jarayonidagi o‘rnini ta'minlaydi. Maqolada, shuningdek, uning sport tibbiyoti, kardiologiya, nevrologiya va metabolik kasalliklarda qo‘llanilishi, hamda yetishmovchilik oqibatlari va terapevtik imkoniyatlari haqida batafsil so‘z yuritiladi.
KALIT SO‘ZLAR: L-karnitin, metabolizm, energiya ishlab chiqarish, lipid almashinuvi, mitoxondriya, sport sog‘lig‘i, terapevtik qo‘llash.

THE BIOLOGICAL ROLE OF L-CARNITINE IN THE BODY

Umurzoqova Dilfuza Abdikarim qizi
Student of the Faculty of General Medicine
Angren University
umrzoqovadilfuza0819@gmail.com

ANNOTATION: This article highlights the key biological roles of L-carnitine in the human body. L-carnitine facilitates the transport of fatty acids into mitochondria for energy production. The article also examines its use in sports medicine, cardiology, neurology, and metabolic disorders, as well as the consequences of its deficiency and its therapeutic potential.
KEYWORDS: L-carnitine, metabolism, energy production, lipid metabolism, mitochondria, sports health, therapeutic application.

БИОЛОГИЧЕСКАЯ РОЛЬ L-КАРНИТИНА В ОРГАНИЗМЕ

Умурзокова Дилфуза Абдикарим кызы
Студентка факультета лечебного дела
Ангренский университет
umrzoqovadilfuza0819@gmail.com

АННОТАЦИЯ:В данной статье освещаются основные биологические функции L-карнитина в организме. L-карнитин способствует транспортировке жирных кислот в митохондрии для производства энергии. Также рассматривается его применение в спортивной медицине, кардиологии, неврологии и при метаболических нарушениях, последствия дефицита и терапевтические перспективы.
КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: L-карнитин, метаболизм, выработка энергии, липидный обмен, митохондрии, спортивное здоровье, терапевтическое применение.

KIRISH: L-karnitin — azot saqlovchi, suvda eriydigan modda bo‘lib, biologik jihatdan faol shakli bo‘lgan L-izomeri orqali inson va hayvon organizmlarida ko‘plab muhim vazifalarni bajaradi. U asosiy ravishda organizmda — buyraklar, jigarda va miya to‘qimalarida biosintez qilinadi va oziq-ovqat mahsulotlaridan, ayniqsa, qizil go‘sht va sut mahsulotlari orqali olinadi. L-karnitinning asosiy vazifasi — uzun zanjirli yog‘ kislotalarini mitoxondriya membranasi orqali tashib, ularni energiya

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

hosil qiluvchi β-oksidlanish jarayoniga kiritishdir. Bu jarayon natijasida ATP (adenozin trifosfat) shakllanadi, bu esa hujayralarning energiyaga bo‘lgan ehtiyojini qondirishda beqiyos ahamiyatga ega. Ayniqsa, yurak va skelet mushaklari kabi yuqori energiya sarflovchi to‘qimalarda L-karnitinning doimiy ta’minoti hayotiy muhimdir. Bundan tashqari, L-karnitin organizmdagi toksik acil-CoA metabolitlarini bartaraf qilish, erkin radikallarni neytrallash va hujayralarni oksidlovchi stressdan himoya qilishda ham muhim rol o‘ynaydi. Shu tufayli, L-karnitin faqat energiya ishlab chiqarishda emas, balki hujayra himoyasida, qarish jarayonlarini sekinlashtirishda, immun tizimi faoliyatini qo‘llab-quvvatlashda, va metabolik muvozanatni saqlashda ham faol ishtirok etadi. Bugungi tibbiyot va biologiya sohalaridagi tadqiqotlar L-karnitinning roli nafaqat energetik modda almashinuvi bilan cheklanmasligini, balki u nevrologik kasalliklar, yurak-qon tomir tizimi kasalliklari, semizlik va diabet kabi keng ko‘lamli klinik holatlarda ham terapevtik potensialga ega ekanligini ko‘rsatmoqda. L-karnitin tabiiy ravishda organizmda sintezlanadigan va oziq-ovqat manbalaridan olinadigan biologik faol modda hisoblanadi. Uning asosiy vazifasi — uzun zanjirli yog‘ kislotalarini mitoxondriya matritsasiga tashish orqali energiya ishlab chiqarishni ta’minlashdir. Asosan yurak, jigar, mushaklar kabi yuqori energiya talab qiladigan to‘qimalarda to‘planadi. L-karnitinning yetarli darajada mavjudligi yurakning nasos funksiyasi, mushaklarning chidamliligi va asab tizimining sog‘lig‘i uchun nihoyatda muhimdir. Bugungi kunda L-karnitin nafaqat kasalliklarni davolashda, balki sportchilarning ish qobiliyatini oshirish va qarishga qarshi kurashda ham keng qo‘llanilmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI:

L-karnitin 1905-yilda kashf etilgan bo‘lsa-da, uning fiziologik va terapevtik ahamiyati keyingi asrlarda chuqur tadqiq etildi. Klassik tadqiqotlar L-karnitinning yetishmovchiligi yurak yetishmovchiligi, mushaklar zaifligi, jigar disfunktsiyasi kabi muammolarga olib kelishini ko‘rsatdi. Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda L-karnitin antioksidant xususiyatlari, qandli diabet, Altsgeymer kasalligi va semirish kabi holatlarda foydali bo‘lishi mumkinligi aytiladi. Ko‘plab klinik sinovlar L-karnitinni energiya ishlab chiqarishni optimallashtirish va hujayra hayotiyligini yaxshilashda samarali ekanligini tasdiqlagan.

METODLAR:

1. Tarixiy tahlil: L-karnitinning kashf etilishi va uning biologik vazifalari haqida dastlabki ilmiy manbalarni o‘rganish.
2. Molekulyar tahlil: L-karnitinning mitoxondrial transport tizimidagi vazifasi va uning fermentativ jarayonlardagi ishtirokini tahlil qilish.
3. Klinik tahlil: Turli klinik tadqiqotlarda L-karnitin qo‘shimchasining yurak kasalliklari, mushak disfunktsiyasi va metabolik sindromda qo‘llanilishi natijalarini o‘rganish.

NATIJALAR VA TAHLIL:

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki:

1. L-karnitin yog‘ kislotalarining mitoxondriyaga kirishini osonlashtiradi va ularni energiyaga aylantirish jarayonini faollashtiradi.
2. Yurak mushaklarining energiyaga bo‘lgan ehtiyojini qondirishda yordam beradi va ishemik holatlarda yurak faoliyatini yaxshilaydi.
3. Mushak kuchi va chidamliligini oshirib, jismoniy faollik natijalarini yaxshilaydi.
4. Neyrodegenerativ kasalliklarning rivojlanishini sekinlashtirishi mumkin, xususan, Altsgeymer va Parkinson kasalliklarida neyron himoyasini kuchaytiradi.
5. L-karnitinning antioksidant ta’siri hujayra stressini kamaytirishga yordam beradi va qarish jarayonlarini sekinlashtiradi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-5

XULOSA: L-karnitin organizmda energiya almashinuvining ajralmas qismi sifatida alohida biologik ahamiyat kasb etadi. Uning asosiy vazifasi — uzun zanjirli yog‘ kislotalarini mitoxondriyaga tashish va ularni β-oksidlanish orqali energiyaga aylantirishdir. Shu bilan birga, L-karnitin hujayra darajasida toksik metabolitlarni zararsizlantirish va hujayra stressiga qarshi himoya mexanizmlarini kuchaytirish orqali organizmning umumiy fiziologik holatini barqarorlashtiradi. L-karnitin yetishmovchiligi yurak yetishmovchiligi, mushak zaifligi, jigar funksiyalarining buzilishi va metabolik sindrom kabi kasalliklarning rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli, uning yetarli miqdorda iste'moli va zarur holatlarda terapevtik qo‘llanilishi organizmning sog‘lom ishlashida va kasalliklarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. L-karnitinning kardioprotektiv, neuroprotektiv, antioksidant va energiya ishlab chiqarishni oshiruvchi xususiyatlari uni nafaqat terapevtik maqsadlarda, balki sportchi va faol hayot tarzini olib boruvchi shaxslar uchun ham muhim biologik qo‘shimcha sifatida tavsiya etilishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, L-karnitinning diabet, semizlik, Altsgeymer kabi zamonaviy davrning ko‘plab keng tarqalgan kasalliklari bilan bog‘liq klinik tadqiqotlarda qo‘llanilishi uning ahamiyatini yanada oshirmoqda. Kelajakdagi ilmiy izlanishlar L-karnitinning yangi farmakologik va biokimyoviy xususiyatlarini aniqlashga, hamda u asosida yangi, yuqori samarali dori vositalarini ishlab chiqishga yo‘naltirilmoqda. L-karnitin organizm salomatligini saqlash va hayot sifatini yaxshilashda istiqbolli vosita sifatida e’tirof etilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Flanagan JL, Simmons PA, Vehige J, Willcox MD, Garrett Q. "Role of Carnitine in Disease." Nutrition & Metabolism, 2010.
2. Rebouche CJ. "Carnitine Function and Metabolism." Annual Review of Nutrition, 1992.
3. Brass EP. "Carnitine and Heart Disease." American Journal of Clinical Nutrition, 2000.
4. Calò LA, et al. "Carnitine and Muscle Functionality." Sports Medicine, 2006.
5. Peluso G, et al. "Antioxidant Properties of L-Carnitine." Cell Death & Differentiation, 2001.
6. Bremer J. "Carnitine–Metabolism and Functions." Physiological Reviews, 1983.
7. Dunning S, et al. "Clinical Applications of Carnitine Supplementation." Journal of Nutrition, 2005.
8. Stanley CA. "Carnitine Deficiency Disorders in Children." Annals of the New York Academy of Sciences, 2004.
9. Karlic H, Lohninger A. "Supplementation of L-Carnitine in Athletes: Does it Make Sense?" Nutrition, 2004.
10. Stephens FB, Constantin-Teodosiu D, Greenhaff PL. "New Insights Concerning the Role of Carnitine in the Regulation of Fuel Metabolism in Skeletal Muscle." Journal of Physiology, 2007.